

o amb els angles arrodonits, pel de fora. Té una alçada de 12 metres i sembla que tenia tres pisos. És l'element que s'ha mantingut amb més bon estat del castell original del segle X. Totes les altres edificacions són d'èpoques diferents, però, posteriors. El segon

CASTELL DE SUBIRATS. Foto: 2006

recinte presumiblement datat d'època romànica el formen: la muralla, d'1,10 m de gruix, amb tot d'espitlleres, una bestorre semicircular centrada i un ample i profund vall que ajuda a tancar el pas pel costat més vulnerable. L'any 2004 es van revestir els paraments amb un arrebossat, cosa insòlita i atrevida, però, que permet veure una edificació amb els acabats semblants als que tenia quan era ocupat.

SANT PERE DEL CASTELL DE SUBIRATS

L'església de Sant Pere se situa al costat de ponent del castell. És un edifici de planta rectangular amb absis semicircular.

Observant detingudament l'absis es veuen les deformitats de la planta que ens indiquen una ampliació pel costat esquerre, que el va eixamplar. Un eixamplament que també es pot observar a la part exterior. L'absis original era de petites dimensions amb la planta semicircular ultrapassada i mig excavat a la roca, molt semblant al de l'església d'Olèrdola. Aquesta reforma va afectar també tota la nau, que també va ser engrandida i allargada pel costat de ponent. Els arcs formers es van construir per doblar els murs i fer-los capaços de suportar la volta. Té dues capelles, una al costat sud, amb volta de canó, de data indeterminada i l'altra al costat nord, de 1683, amb una coberta de volta d'aresta i dedicada a la Mare de Déu del Roser. Avui s'hi venera la Mare de Déu de la Font Santa.

L'absis és una obra anterior al segle XI. Es correspon amb les primeres dates del castell, possiblement coetani a la torre mestra. La nau, tot i que pot tenir alguna part d'aquest moment, s'ha de situar en el temps de les reformes que es van dur a terme durant el segle XI, XII i XIII. També s'hi van fer modificacions l'any 1807. Últimament, l'any 1973, es va restaurar l'església, s'hi va posar un portal neoromànic i un cementiri que imita una gruta.

Lluís Fernández López

BIBLIOGRAFIA: MASAGUÉ TORNER, J.M, Full dels Amics del Romànic de Sabadell, núm. 57 (9.4.2006).

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 204

21 de novembre de 2021

L'ALT PENEDEÈS

CASTELL DE GELIDA

Els primers documents que parlen del terme del castell són de l'any 945. Sembla que després de la Guerra de Successió contra Felip V, el castell va ser parcialment enderrocat. Durant el segle XVIII, la seva pedra va ser utilitzada en la construcció del poble de Gelida. Actualment el castell és de l'ajuntament de Gelida i el gestiona l'associació Amics del Castell de Gelida.

El castell de Gelida és un castell roquer. La seva àrea, la podem dividir en tres zones: la de l'església, que és pel lloc on entrem, situada a la part més occidental i més baixa, juntament amb el cementiri i alguns habitatges tardans; la part més alta, ocupada pel castell on hi ha una torre de planta circular i una muralla que l'encerclava i que en substituï una d'anterior, de la qual només ha quedat una torre poligonal, al costat de l'entrada superior; finalment a la zona d'entremig hi ha una torre i una muralla que a la part baixa té un aparell amb forma d'espina de peix, reforçada al segle XII amb carreus ben treballats, avui visiblement desgastats. Tot plegat sense un ús gaire clar, i amb una petita cisterna prop de la muralla.

CASTELL DE GELIDA. Mur i torre del recinte superior. Foto: 2021

SANT PERE DEL CASTELL DE GELIDA

Si el primer document del castell és del 945, el de l'església és més tardà, del 988. Apareix dedicada a Sant Pere al segle XI. L'any 1871 va deixar de ser la parròquia de Gelida en ser traslladada al nou edifici de dins el nucli urbà.

És un edifici de nau única, coberta amb una volta de canó seguit i amb l'absis poligonal amb volta de creueria. Té tres capelles laterals: dues a migdia i una a tramuntana, que s'hi afegiren posteriorment tot perforant els murs. Adossat a llevant hi ha un campanar de torre de planta quadrada la part baixa, i octogonal la superior.

És un edifici modificat a finals del segle XI, que parteix d'un altre de preromànic, del segle X, d'una sola nau, amb coberta de fusta. En canviar la coberta de fusta per una volta de pedra obligà a doblar els murs amb els corresponents arcs formers i torals. D'aquest primer edifici, en queden les finestres d'un sol biaix, als murs de migdia i tramuntana, i la finestra geminada de la façana també de tramuntana.

Al segle XVII fou eliminada la capçalera original per fer-hi un absis poligonal de tradició gòtica i les capelles laterals. El campanar de torre va ser construït durant el segle XVIII, ja en estil barroc.

SANT SEBASTIÀ DELS GORGS (AVINYONET DEL PENEDÈS)

Les primeres notícies que parlen del lloc dels Gorgs són de l'any 976, i les de Sant Sebastià, de l'any 1024. La vida monàstica apareix documentada sis anys més tard.

A l'entorn de l'any 1043, el monestir va agafar molta importància, però el 1052 ja només era un priorat lligat a Sant Víctor de Marsella.

Durant el segle XIV, va tenir una gran davallada i ja no es va recuperar. Va ser traspassat al monestir de Montserrat, però al segle XVII ja figura com a ruïnós. El 1821 el monestir va ser subhastat i adquirit per particulars i el 1835 es recuperà l'església que va passar a ser un annex d'Avinyonet. A partir de 1851, va passar a ser una parròquia independent. El 1961 la Diputació de Barcelona la va restaurar.

El monestir que veiem avui el formen l'església, el campanar i una part del claustre. La resta de dependències que puguin existir encara són integrades a l'edifici veí.

L'església és d'una sola nau, de planta rectangular, coberta per una volta d'arc rebaixat, feta amb rajola comuna i amb un absis amb volta de creueria, de planta quadrada encarat a l'est, que té adossat, al sud, un campanar rabassut, de planta rectangular i de quatre pisos.

SANT SEBASTIÀ DELS GORGS. Timpà. Foto: 2021

El claustre és al sud de la nau. Sembla que tenia planta trapezoïdal i que era format per quatre galeries construïdes en diferents moments. La galeria que va paral·lela a la nau seria la més antiga i podria haver estat un porxo. La formen quatre arcades suportades per dues columnes i una pilastra central. De les altres galeries, se'n desconeix la llargada, i de la galeria de migdia, se'n qüestiona l'existència.

De l'església romànica, només en queda el mur de migdia, que podem contemplar darrera els arcs formers que el reforcen. Sembla que és de finals del segle X o principi de l'XI, capaç de suportar només una coberta de fusta. El doble mur, amb els arcs formers són més tardans. Són de quan es va voler cobrir el temple amb una volta de canó. Probablement va ser quan es va construir també el campanar i una part del claustre, a la segona meitat del segle XI.

Per documents de 1388 s'interpreta que el conjunt va sofrir una reforma molt important, durant la qual es va reconstruir la nau i l'absis. La volta de rajola és molt més tardana. De fet, en unes reformes del segle XVII es va escurçar la nau i es va fer nova la façana de ponent, on es va traslladar el portal, que hem de creure, que era situat a la façana romànica.

CASTELL DE SUBIRATS

Documentat l'any 917, és el més antic de la comarca. El llinatge Subirats apareix al segle XII. Durant els segles XIII i XIV, castell i terme van passar per diverses mans fins que el 1372 el rei Pere el Cerimoniós el vengué a Ramon Alemany de Cervelló, que el va tenir fins a la Guerra de Successió contra Joan II, el 1477, i com que igual que el de Gelida es va oposar a aquest rei, en perdre l'hi va ser confiscat. El rei Ferran II el va incorporar a la corona l'any 1493.

Es dreça damunt d'un esperó rocós. El formen, bàsicament, una torre ovalada amb un recinte que tancava unes edificacions que tenia adossades a migdia i un vall que el separava, pel costat de llevant, d'un segon recinte de muralles. La torre és de planta rectangular, pel costat de dins i ovalada,